

مکرمه ادبی

❁ ادبی و سیاسی رسالهٔ اسبوعیه در ❁

۳۱ نجی سنه

۲۶ صفر ۱۳۳۰

❁ پنجشنبه ❁

جزو عدد : ۱۳۳

مقامهٔ صنعایه (۱)

حارث بن همام نقل ایدرکه : بروقت ترك دار و دیار و كلفت سفر اختیار
ایتمش ایدم . سائق قدر بنی (یمن) ده صنعایه سوق ایلدی . کلیاً تمی دست
وبی مایه اوله رق ، شهر مذکوره داخل اولدم . نه جیمده بر آنچه ونه هکیمده برجه
وار ایدی .

کمال حیرت واضطرار ایدن سرسام گبی چارسو و بازارنده طولاشمیه باشلادم .
جواسیس سمع و بصری هر طرفه حواله ایله عرض حاجت ایده جك بر صاحب
مرؤت ، یاخود صحبتدن استفاده اوله جق بر اهل فضیلت آزار ایدم . نهایت
برواسع میدانده واردم ، که برچوق خلق تجمع ایدوب فریاد و فغان ایدرلر ایدی .
بونك سببی آنلامق ایچون جمعیتك ایچنه گیردم ؛ کورددم ، که حلقه نك اورتی سنده
برچرکین آدم اوتورمش ؛ اوزرنده سیاحت قیافتی و صداسنده ماتم علامتی وار .
تعبیرات بلیغه و ترکیبات مؤثره ایله وعظ و نصیحت ایدیور .

هاله ، ماه منیری نصل احاطه ایدر ایسه صنوف اهالی دخی اویله جه بونك
اطرافتی آلمش ایدی . بن دخی هریری زیور گوش قبول اولشمیه شایان الفاظ
درر بارندن حصه دار قوائدالمق ایچون یانسه یاقلاشدم دهان بلاغت آچوب جواهر
نصیحتی صاجدینی صرمده دیر ایدی که :

— ای هوا وهوسنه تابع اولمش و کبر وغرور ایله طولمش ، جهل و عنادنده
مصر و افکار فاسده سنده مستمر ، سن دهانه وقته قدر بو طریق ضلالتده دوام
ایده جکسك ! و ظلام جهالتده قالد جقسك ! ارتکاب معاصیده اصرار ایدرک
عادتا خالفكله مخاصمه و سوء سیرتکله آنکا مقابلهیه جسارت ایدیورسك . قباحترکی

(۱) بومقامه ، مقامات حریریته نك برنجیسی اولان مقامهٔ صنعایه درکه منیف پاشا مرحوم
تجربه قلم قیلندن اوله رق ترجمه ایتمش ایدی .

خلقدن کیزلیورسک اما . عالم السرو الحقایا اولان جناب حقّه نهیلرسک ؟ « یوم
 لاینفع مالاً وَلَا بَنُونَ » ده بو ثروت و سامانک سکا بر فائده سیمی اولور . وَ جَزای
 عملکی کورده جکک وقت بوزیت و احتشامک می سنی قورناریر ظن ایدرسک ؟
 یوقسه ورطه هولناک عذابه دوشدیکک وقت ندامت . سکا مدار سلامتی اولور .
 وَ قوم و قبیلّه ک سکا معاومتی ایدر ؛ خولیا سنده سکا ؛ هیچ برکون بودردلرک دواسنی
 دوشندکمی وَ اَلْ بَبُوك دُشَمَنَك اولان نفسکّه مخالفت کوستردکمی ؟ عاقبت نَیْجَه بی امان
 اجله گرفتار اوله جغکی بیلیرسک ! باقم آناک ایچون نه حاضرلدک ؟ وَ سن پیری
 بونک مقدمه دهشت افزاسی ایکن آکا نه معنی ویردک ؟ هر حاله مرجع و مصیرک
 حق تعالی در . آندن بشقه کیمدن لطف و عنایت امید ایدرسک ؟ زمان سنی نه قدر
 ایقاپ ایلدی . سن ینه خواب غفلته طالدک . وَ نیجه دفعه حق و حقیقتی آکلا تیدیلر ،
 سن نیه تذبذب و اشتباهده قالدک . مالا یعنی سوزلری زاد آخرت اوله جق ذکر
 و فکره ترجیح ایتمک . وَ سیئانی حسناته تقدیم ایلدک . عندکده هدیه هدایتدن
 مقبول وَ ثواب ثوابدن مرغوبدر . گوکلک نماز و نیسازدن زیاده لعب و لهوه مائل
 وَ صدقه دن زیاده جبر منفعتیه راغبدر . صحیفه لرک نقوش و الوانی نظر کده مباحث
 ادیاندن وَ اقرا نکلّه هزل و مزاح تلاوت قرآندن زیاده خوشک کیدر . امر بالمعروف
 ایدرسک . امّا آندن اجتناب ایتمزسک ! خلقدن قورقارسک ، حال بوکه خالق
 تعالی دن قورقق اولی بالطریقدر .

بعده بوشعری انشاد ایلدی :

یازق اولسون اول حریصه کیم آنک
 منحصر دنیا یه میل و رغبتی
 فرط حرص و انهما کنندن آکا
 کورمیدی عمر نده روی راحتی
 بیلسه کافی ایدی بر مقدار آکا
 هپ او شیلردن که ایستر کثرتی

بونك اوزرينه كوزلرينك ياشنى دىكدردى. و ساليالرينى سيلدى. و مطريه سنى
قولنه و عصاسنى قولتقنه آلدى. جماعت آنك بويله كىتمگه حاضرلنديغنى كوردكده،
اللرينى جيللرينه صوقه رق برر مقدار آچقه چيقارديلر. و (آل شونى شربت
بهاسى ايت، يا خود مستحقينه طاعت!) ديديلر.

شيخ محجوبيتله قبول ايتدى؛ و تشكر ايدرك صاوشدى كتدى. فقط سمتنى
بيلدير مامك همچون كندوسنى تشيع ايدنلره وداع ايدردى.

حارث بن همام روايت ايدركه: بن خفيآ آرقه سندن گتدم. نهايت بر مغاره يه
واصل و دروننه داخل اولدى. بابو جلرينى چيقارم جق و آياقلرينى بيقايه جق قدر
طيشاريده توقف ايتدكن صكره بقتة ايجرويه كيردم.

شيخ بر شاب تليدى ايله اوتورمش و نفيس كباب و شراب ايله طونامش بر
سفرميه قورلمش. ديدم كه: اى شيخ محترم! بونه حال و حركتدر و صورت و سيرتك
بيننده كى فرق عظيم موجب حيرتدر.

بو خطاب و عتابدن غايت منفعل اولوب، بگا بر درجه خشم و كين ايله باقميه
باشلادى، كه همان اعصاسيله اوزريمه هجوم ايدم جك ديه قورقدم. حدى براز
كسب سكون ايتدكده بويتلرى او قودى:

زهد و تقوى لباسنى گيدم

تا كه كسب معاشه اوله مدار

و عظم و پندى ده بر كند ايتدم

ايلرم آنك ايله صيد و شكار

هم اصوليله آرسلانك اينه

كيررم ايتسه وقت و حال اجبار

هيئتدن بن احترام ايتيم

اوده طار غنلق ايلز اظهار

ارتکاب ایتمدم فقط برایش
که اقله موجب حجالت و عار
دهر حکمنده ایلسه انصاف
ایتمز اوباشی زیور سرکار!

آندن صکره بگا دیدی که : یا قال بزمله طعام ایله ، و ایسترسه ک قالق کیت
کور دیکگی سویله !

شاگردینه دیدم که : - الله ایچون طوغریسنی سویله ! بو ذات کیمر ؟
- غربانک ممتازی وادبانک سراقرازی ، ابوزیدالسروجیدر .
دیو خبر وردی .

بونک اوزرینه قالقوب عودت ایتمدم . و بو امر عجیب مشاهدیه سیله حل
مشکل ایلدم .

§

ملاحظه

ایشته السنه انامده باطنطنهٔ عظمی مثل سائر اولان مقامات حریریته
هر مقامه سی بویولده وقعهلر ، فقرهلر ، سرگذشتلردن عبارتدر .

حریرییه کلنجه : اسکی یونانلیلرک اومیروسی ، متأخرین فرسک و صافی ،
خواجه جهانی نه ایسه عربکده حریریسی اودر . بودرت ذات افراط بلاغت
ایله متصف اوله رق یازدقلری شیلرده معنادن زیاده الفاظده تناسب و تصنع آرامش
واللرنده مبذولاً موجود اولان کلمات ایله عادتاً اوینامشیلردر .

مثلاً اومیروس ، برییلانک چمنلر ، یاخود یپراقلر آره سندن زحیفانی صره سنده
یپراقلرک چیقارینی فسریدی بی ناطق کلهلری یان یانه دیزر . طاعنک تپه سندن

قوبویدہ وادی بہ تکران برقیانک یووارلندجہ حصولہ کتیردیکی طراقہنی، سامعہ عکس ایتدیرہ جک لفظلرلہ تعریف ایدر . ایشته حریری دہ لسان عربدہ کی قوت وتصرفی سایہ سنده یازدینی شیلری . مرصع و مصنع صورتدہ تصویر ایدنلرک برنجیسی . یعنی عربک برنوع اومیروسیدر . اومیروس ترجمہ اولنہ مدینی کبی حریری دہ ترجمہ اولنہ من .

اومیروسی انکلیرلر ، آلمانلر ، فرانسزلر ترجمہ ایتمشلدردر . حتی بر آلمان اصلی کبی ، نظم صورتیلہ ترجمہ ایتشدردر .

اعیانندن بیروتلی سلیمان بوستانی افندی دہ عربی بہ نقل ایتلشدردر . مشارالہ لسانندہ احاطہ فوق العادہ ایلہ مشہور اولہرق حتی ، (دائرة المعارف) و (قطر - المعارف) کبی بری بیوک دیکری مختصرایکی آنسقلوبیدی وجودہ کتیرمش برذات جامع الفضائل ، و لسان عرب ایسہ کثرت لغات ایلہ السنۃ متداولہ نک جملہ سندن کامل ایکن ینہ اومیروسک الینوز لسانندہ ویردیکی آھنکی ویرہ مدیکنی معترفدر . مقامہ صنعانیہی منیف پاشا مرحوم ، مقامات ترجمہ سیلہ بلاغت طاسلامق ایستیان بعض علامہ لری مؤاخذہ مقصدیلہ ترجمہ ایتمشیدی . زیرا بریکی ترجمہ لر ترجمہ دکل ، ادوات عربیہی ادوات ترکیہ ایلہ دکشیدر مک و فقط آھنک تالینی برباد ایتمک یولندہ معرفتلدردن ایدی .

بورامی محققدرکہ هیچ بر لسانک بلاغت نقطۂ نظرندن یازلمش وهدف مقصود تصنعدن عبارت بولمش آناری لسان آخرہ ترجمہ اولنہ ماز ؛ فقط اصلندہ کی لطافت دہ غائب اولور . چونکہ آنک لطافتی معانی بہ دکل ، الفاظہ عائد و آندن ذوقیاب اولان فکر دکل قولاقدر .

ایشته منیف پاشانک ترجمہ سی . بوندہ نہ لطافت متصوردر ؟ فقرہ معلوم . سیاح قیافتندہ بر جرار بر میدان واسعدہ بلیغانہ خطب و مواعظہ باشلامش . اطرافہ جمع اولنان خلقی حسناہ ترغیب و سیناتک نتایجندن ترہیب صورتیلہ نصیحت ایتمش . قالقوب کیدرکن جماعت آکا بش اون غروش اکرام ایتمش . حریفک بری دہ مراق ایدرک آردینہ دوشمش . ماواسنہ قدر تعقیب ایتمش . اورادہ نوالہ بہ مطلع

اولمش . خلاصه‌سی شیخی : (ایله ویرر تلقینی ، کندی یودار صالحیمی) مثل ترکیسته ماصدق بولمش .

حال بوکه بونی یازیلدینی لسانده او قویه‌جق اولورسه‌جق حاوی اولدینی لطافته حیران اولورز .

باخصوص بومجئده سویلانیك شخصی هر نه اولورسه اولسون ، مطلوب اولان سویلانیك موافق حق و صواب اولمیدر . نه‌کیم :

صاحب تضرعات سنان پاشا مرحوم بومعنایی شوصورتله نظم ایتمشدر :

سوزلرمدر غدای روحانی

یازدیلمدر صدای یزدانی

نظم و نثرم کانه امثال

سحر مطلق ولی مباح و حلال

بوستاندرکه برگل و نسرين

آسماندرکه برمه و پروین

مونس عاشقان حضرت حق

شهر طالبان قربت حق

قائلن قوه سوزینه‌قیل نظری

بگنا باقمه سوزمندن آل عبری .

حاصلی بر لسانده یازیلان قصص و امثالک ، طرز تصنیفندن قطع نظرله مدلوله اعتبار اولنق لازم کلیر . وشبهه یوقدرکه نظماً ایفا اولنمش بر مال وزن و قافیه الجاسیله بر طاقم زواندی احتوا ایده‌جکی گبی ، منشیانه تعبیر ایتدیگمز الفاظ غریبه ایله تصویر اولنان هر مقال بر طاقم استعارات و کنایات طولانیسیله مالی زینت و صنعته فدا ایدر . و صائیرسک که مقصد ، مفهوم دکلدرده اصل مراد تصنع ایله اظهار هنردر .

ایشته آثار شرقیه نك اكثرى بوهجنتى مع زياده جامع اولديغندن، بكون
معارف غریبه دن حقیله ذوقیات و مستفید اولانلرجه شایان اعتبار عد اولنه مامقدر .
عجائب سبعة عالم دن آیاصولوقده کی مزارى گورمش اولان یونان فیلسوفى
(یازیق ! برچوق آلتون طاشه تحویل اولمش) قوليله اق مصنوع مھارینك
هیچ برایشه یرامدیغنى آکلاتمق ایستمشدی . او میروسك ایلیادی ، حریرینك
مقاماتی، فردوسینك شهنامه سی یولنده کی اثرلردخی بوقییلدن برچوق الفاظك نابحل
اسرافنه سبب اولمقدن بشقه برشیته یرامامشلردر .

بجه (ازوپوس) ك هر درلو اوصاف بلیغانه دن عاری و فقط بك چوق عبرت
وحصه یی حاوی اولان اق مختصر قصه لری ، هم اوروپاده متداول بولنان السنه نك
کافه سنه، مدلولندن برشمه ضایع ایتمه رك، نقل اولمشدر ؛ هم ده اوقویانلری بحق
مستفید ایتمکده بولمشدر .

ابوالضیا

